

Miljøbevægelsens rødder - en antologi

Redaktion:

Asger Hougaard, John Holten-Andersen,

Mads Kjærgaard Lange og Palle Bendsen

NOAHs Forlag 2019

Miljøbevægelsens rødder - en antologi

Redaktion: Asger Hougaard, John Holten-Andersen,
Mads Kjærgaard Lange og Palle Bendsen

Layout: Tania Sloth

Korrektur: Werner Hedegaard og redaktionen

Collager af fotos og tegninger fra NOAHs udgivelser: Tania Sloth

Den indledende artikel af Rasmus Thirup Beck er en forkortet og revideret udgave af et interview med Carl Herforth bragt første gang i Samvirke, januar 2009

Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri

Bogen er sat med Plantin Std, Helvetica og Cambria

1. udgave, marts 2019. 1. oplag: 600 eksemplarer

Udgivet af NOAHs forlag, marts 2019 i trykt form og som internetpublikation

Udgivelsen er støttet økonomisk af Foreningen Det Røde Selskab og af et stort antal personlige bidragydere. Tak!

De enkelte kapitler er blevet til takket være bogens forfattere, medvirkende i interviews og personer, der har stillet materiale til rådighed. Vi takker alle medvirkende i processen - ingen nævnt, ingen glemt

Publikationen må gerne citeres – med kildeangivelse. Publikationen bør citeres på følgende måde:

NOAH, 2019. Miljøbevægelsens rødder - en antologi

Kopiering fra denne publikation må kun finde sted på institutioner eller virksomheder, der har indgået aftale med Copydan, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen

Bogen kan købes hos:

NOAH Friends of the Earth Denmark

Nørrebrogade 39, 2200 København N

noah.dk · noah@noah.dk

Telefon 3536 1212

Publikationen kan downloades i pdf-format fra NOAHs hjemmeside:

noah.dk/materialer/miljobevaegelsens-rodde

Printed in Denmark 2019

ISBN 978-87-93536-42-5 – trykt version

ISBN 978-87-93536-43-2 – digital pdf

Indhold

Det er den 9. marts 1969 <i>af Rasmus Thirup Beck</i>	8
Jorden er rund, fælles og udelelig <i>af Asger Hougaard, John Holten-Andersen, Mads Kjærgaard Lange og Palle Bendsen</i>	12
En hilsen fra en gruppe unge miljøaktivister <i>af Linne Windfeldt Valling Rasmussen, Isabella Larsson Seedorff, Izabella Naomi Pedersen og Tais Abrahamsson</i>	18
NOAHs flyvende start – og tiden derefter <i>af Peder Agger og Jesper Brandt</i>	24
Det globale udsyn <i>af Mads Kjærgaard Lange</i>	40
Hvad er forskellen på fødevarer og mad? <i>af Bente Hessellund Andersen og Shakti López Hösel</i>	54
Visioner for Danmarks, Europas og Jordens energiforsyning <i>af Henning Bo Madsen</i>	72
Den kritiske dannelse <i>af Anna Baastrup Rønne</i>	86
Falske klimaløsninger <i>af Bente Hessellund Andersen og Palle Bendsen</i>	96
Kan handel være fri? <i>af Sarah Strunge Albertsen og Nikolaj Kornbech</i>	112
Jorden er en enestående blå planet <i>af Carl Herforth</i>	124
Forbrugere i en konkurrencestat eller borgere i et demokrati? <i>af Nanna Langevad Clifforth</i>	140
Det miljømæssige råderum <i>af Jacob Sørensen</i>	150

Indhold

Materiel vækst har rod i vores virtuelle mani <i>af John Holten-Andersen</i>	162
Stockholm 1972: Mødet med FN's første miljøkonference <i>af Asger Hougaard</i>	178
Aktivistiske erfaringer <i>af Ole Bidsted</i>	192
NOAH-Glostrup – og vores barn: NOAH-Undergrund <i>af Flemming Allermann</i>	202
Maskinstorm, forsigtighed eller blind accept? <i>af Jesper Toft</i>	218
COP15: Skæbnetime for klimaet – og for NOAH <i>af Asger Hougaard</i>	236
NOAHs udgivelser <i>af Werner Hedegaard, Stig Melgaard og Søren O. Petersen</i>	250

Det er den 9. marts 1969

Store Sal på H.C. Ørsted Institutet er fyldt med professorer, politikere, overlæger og andre miljøinteresserede. Hele dagen har de lyttet til forskellige foredrag om forurening. Hen ad aftenstid er det meningen, der skal være afsluttende paneldebat, men før den kommer i gang, går en flok unge mennesker pludselig på scenen og beder de tilstedeværende om at vende tilbage til deres pladser. De oplyser, at nu er ventilationsanlægget slukket og dørene til salen lukket udefra. Og så begynder en happening, der kommer til at markere startskuddet på den danske miljøbevægelse.

Først er der støj. Infernalsk støj. Fra båndoptagere placeret rundt omkring i salen vælter optagelser af trafiklarm og DC 9-fly ud over forsamlingen. Kort efter bliver lyset slukket, ti skraldespande med affald bliver antændt og overhældt med væske, så en stinkende røg breder sig i lokalet. To af fyrene på scenen tænder ild til stålrør fyldt med tobak. De går rundt mellem rækkerne og puster den tykke tobaksrøg i hovedet på tilskuerne, som nu er begyndt at vise tydeligt ubehag ved den fortættede luft i auditoriet. Ubehaget bliver ikke bedre af de lysbilleder af lungekræftoperationer, kulilteforgiftningstilfælde og døde fisk og fugle, som bliver projiceret op på væggen.

Men de hurtigt arbejdende unge på scenen er slet ikke færdige. Ind kommer et stort akvarium med en stor flot guldfisk i. Ned i vandet bliver der hældt et ordentligt skvæt spildevand, som aktivisterne har hentet direkte fra Proms Kemiske Fabrikkers afløb. Der går ikke længe, før fisken svømmer sidelæns, og da den vender bugen i vejret, fylder nogle af folkene på scenen vandforstøvere med vand fra Emdrup sø og begynder at sprøjte folk i hovedet med det. Imens bliver der vist billeder af fisk fra søen med kræftsvulster ud af lungerne. På dette tidspunkt antager lokalet »karakter af total opløsning og kaos«, som der nogle dage senere står i Ekstra Bladet. Og der er mere. En stor Nimbus-motorcykel kører pludselig

ind på scenen og brager med fuldt knald på udstødningen rundt og rundt, mens smilende piger i sommerkjoler deler ud af æbler. Nogle få når at smage på dem, før en på scenen oplyser, at æblerne er sprøjtet med insektmidlet Bladan, som i dag er forbudt, hvorefter folk hurtigt spytter ud. Det hele kulminerer med, at lyset tændes igen, og en flaksende vildand fra Vildtstationen bliver båret ind på scenen. Mens en af aktivisterne fortæller om olieforurening, overhælder to af de andre anden med fed spildolie. Til sidst bliver den rakt i vejret, og nogen råber: »Er der en dyreven til stede, som vil redde denne and?«

Ingen reagerer. Folk måber bare. Uden varsel kommer en fyr til fra højre og klipper resolut andens hoved af med en saks, hvorefter den stadig baskende and bliver båret ned langs første række, mens blodet pumper ud over æresgæster og paneldeltagere. Og så bliver lyset og ventilationsanlægget tændt, mens aktivisterne proklamerer, at de vil starte en miljøbevægelse for at få gjort det, eksperter og politikere ikke gjorde noget ved.

”Er der en dyreven til stede, der vil redde denne and?” Anden bliver ofret ved NOAHs fødsel på forureningsdagen den 9. marts 1969. Til venstre Carl Herforth og til højre Peder Agger. Foto: Niels Juul Busch.

NOA^e FORURENINGS-DAG

Informering og diskussion om forureningsproblemer —
SØNDAG d. 9/3-69; H.C. ØRSTED-INSTITUTTET. —

12.00 - 22.00

UDSTILLING I VANDREHALLEN

Litteratur, plancher, fotos m.m.

13.30 - 17.00 (pause 15 - 15.30)

LANDJORDSPORURENING

"Insekticider og fungicider i landbruget", ved afdelingsbestyrer Chr. Stapel, Statens Plante-patologiske Forsøg.

"Ukrudtbekæmpelsens konsekvenser for flora og fauna", ved lektor i ukrudtbekæmpelse Heinrich Haas, Landbohøjskolen.

"Pesticid anvendelsen og den terrestriske fauna", ved lektor Broder Bejer-Petersen, Zoologisk Laboratorium, Landbohøjskolen.

"Plantebeskyttelsesmidler og løvnedsmidler", ved professor Sv. Dalgaard-Mikkelsen, Afd. for Farnakologi og Toksikologi, Landbohøjskolen.

13.30 - 17.00 (pause 15 - 15.30)

VANDFORURENING

"Spildevandsforurening af ferskvand", ved afdelingsleder Theodor Andersen, Forureningslaboratoriet, Charlottenlund.

FRA KL 12⁰⁰: NON-STOP FOREVISNING AF
I PAUSEN KL 17⁰⁰-19³⁰ VIL MAD KUNNE KØBE
ALLE ER VELKOMNE

"De faunamæssige følger af spildevandsafledning til de ferske vande", ved magister Jørgen Dahl, Ferskvandsafdelingen, Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelse

"Marin forurening med iltforbrugende stoffer", ved statsbiolog Ole Bagge, Danmarks Fiskeri- og Havundersøgelse

"Industriel fiskeforgift", statsbiolog Pysiologisk Danmarks Al

19.30 - ca.

FORURENING OPGAVE

Debat om d
stilling t
vove omgiv
læg af:

Dr. An

Zoolog

Profes

M.F.

Dr. med

Sundhed

Ordstyrer

Mikkelsen

En folkesag

Kommentar af Henning Nystad

Søndag den 9. marts fortjener at komme i Danmarks-historien, for det var i går, at operat begyndte den nødvendige rejsning mod staten, der ikke har vist alvorlig vilje til at bekæmpe forureningen.

Måske vil de finde det lidt komisk at udbrø en gruppe naturhistorie-studerende til harriskadefelt, blot fordi de arrangerer en beskeden udstilling, viser film og tilkalder foredragsholdere, men disse unge aktivister handlede, som stat og kommune for længst havde gjort. De tog et initiativ og indbød offentligheden til ved selv og selvber at fatte den grimme sag. Der kom ved 1000 gæster på H. C. Ørsted Institutet, og jeg tør vædde på, at hver enkelt har fået gavnlige chok, skønt påbegyndelsen var af den stillende art.

Et tusindtal forlår ikke meget i en befolkning på 4,6 millioner, men andre bevægelser har vundet gehør med færre oprindelige discente, og politikkerne vil snart begribe, at de i deres valgredes og på Christiansborg må stå til ansvar for lang tids værest af luten, vandet og jorden.

Kampen mod industriens, landbrugets, trafikens og husholdningens gifte vil blive en folkesag, og

jævn statsminister kan for fremtiden undlade at sende problemene og deres behandling, når han gennemgår rigets anliggender i taen ved Folketingets åbning.

Jeg vil i øvrigt ikke behøje nogen minister eller folketingsmand, at han eller hun ikke fik tid til at gå på udstilling hos studenterne en søndag i marts. Politikere er jo hårdt pressede og måske endda stressede medborgerne, som en gang imellem skal have lov at slappe af. Men det havde nu været en opmuntring for arrangørerne og alle os andre, om bare et enkelt medlem af regeringen havde kunnet sige et time uden talepligt.

Al respekt for folketingsmand og professor Morten Løng, der tog del i aftenens debat med et godt og skarpt ord. Han tegner imidlertid ikke den højeste forvaltnis, som gladelig sender repræsentanter til begheder af mindre offentlig betydning.

Næste gang bør staten skabe en udstilling af helt andet format og slagskraft. Den skal vise i de store byer med Kulturministeriet som vært. Jeg lover for, at det bliver et tilbehørskøbe over temaet: 'Hva' mer naturen og hva' mer kulturen, hva' mer os?

Industrien stjæler al ilten fra vandet

Nødvendigt med fælleslovgivning for vand-, jord- og luftforurening

NOAH

13

Udgiver: NOAH, Kompagnistræde 37, o. g., 1208 København K, postgiro 16 00 39

TROELS TRIER

Jorden er rund, fælles og udelelig

Af redaktionen

Vi er aldrig uden for naturen. En følsomhed i forhold til den natur, der i helt fundamental forstand omgiver os, har ligget som en gennemgående intuition og etik i NOAHs virke i 50 år. Et globalt perspektiv på globale og lokale spørgsmål har også været karakteristisk. Miljøretfærdighed er et nøgleord for os i dag – og indholdsmæssigt har det altid spillet en rolle – det hænger sammen med, at miljøproblemerne i højere grad er moralske end tekniske. Vores miljøarbejde handler først og fremmest om mennesker og samfund, men det har altid et naturvidenskabeligt fundament.

NOAH organiserer modstand imod miljøødelæggelsen. Og rummer visioner for det gode liv uden. Formålsparagraffen er ganske kort: "NOAH arbejder for at forbedre det levende miljø ved aktivt at bekæmpe miljøødelæggelsen og dens årsager – og anvise alternativer."

NOAH-aktivister har gang på gang været pionerer i miljøkampen; der er snart sagt ikke det emne, som ikke har været genstand for en emnegrupper arbejde: havmiljø, vandforurening, trafik, byplanlægning, luftforurening, miljøgifte, arbejdsmiljø, miljøproblemer i Østeuropa, grænser for vækst, gensplejsning, emballage, mad, landbrug, energi, forsuring, miljømæssigt råderum, klimaforandringer, handelsaftaler, radioaktivt affald ... se mere i artiklen NOAHs udgivelser.

Tusindvis af personer har været med i NOAH som aktivister for kortere eller længere tid. Nogle var intenst aktive i en periode og siden kun sporadisk (eller omvendt). Nogle gik videre og stiftede nye organisationer eller gik ind i andre eksisterende. Og nogle kom tilbage igen.

Mange byggede videre på deres miljøaktivisterfaringer i offentlige miljø- og naturforvaltninger eller som undervisere eller forskere – eller hvor man nu gik hen.

Der var undertiden brud og konflikter, både med hensyn til vej og vilje, gemytter er stødt sammen ... som det sker, når mennesker er sammen. Nogle, som havde fyldt meget, gik ud, og man tænkte måske, hvordan skal det så gå? Og så skete der altid det, at der kom nye stjerner på himlen. Ligesom i andre langlivede organisationer er der med mellemrum også generationsskifter. Kunsten er

---

at klare dem godt, så der sker en transfusion af hjerteblod og af myndigheden til at træde frem på scenen og sige de ord, som nu skal siges. NOAH har altid været en bevægelse, et netværk af autonome grupper med frivillige aktivister. Vi er også en organisation – der stort set drives af frivillige. Det vil sige med ganske få ansatte. Beslutningsprocesserne er ikke nødvendigvis hurtige, men de kan være det. Og de er præget af den mindst mulige modstand fra idé til handling i den forstand, at en NOAH-gruppe har ansvar for sit eget felt, og at der ikke er en ledelse, der udstikker politik eller handleplaner. Vi har med andre ord en ganske flad struktur og et konsensusdemokrati, der nu har virket i 50 år.

Vores måde at arbejde på har rummet aktioner, kampagner, øleje, oplysningsvirksomhed med stribevis af bøger, NOAH-bladet, undervisningsmateriale, plancheudstillinger, film, praktisk feltarbejde. Og hertil offentlige møder, underskriftsindsamlinger, høringer og konferencer, hørings svar til lokalplanforslag og lovforslag mv. Og plakater, pjecer og foldere. Udveksling og samarbejde med andre græs rødder, bevægelser og organisationer har været naturlig og vigtig: OOA, Kolding Højskole, OVE, Solvogner, beboeraktivister, fiskere og forskere, studerende og bønder, Levende Hav, Det Økologiske Råd, borgergrupperne mod atomaffald, Afrika Kontakt, Urani Naamik, Rådet for Bæredygtig Trafik og mange flere.

Internationalt er NOAH medlem af Friends of the Earth International og Friends of the Earth Europe, og vi har samarbejdet i og med disse netværk og med grupper i udlandet fra Sydkorea til Argentina, fra Skotland til Indonesien, fra El Salvador til Australien.

NOAH har altid haft et sundt, kritisk blik på magten og dens ihænde havere, virksomheder, interesseorganisationer, myndigheder og politikere. Somme tider bliver det lagt tydeligt sammen til en egentlig systemkritik, ikke mindst med hensyn til vækstreligionen. NOAH var helt fra begyndelsen også påvirkningsagenter. Vi fik

tidligt indflydelse på skabelsen af miljølov og ministerium. Påvirkningen er imidlertid i høj grad også gået den anden vej, så de aktives tid er blevet brugt reaktivt i forhold til initiativer fra politikeres og forvaltningers side med hørings svar, der ofte blot bliver noteret og arkiveret.

Vi har en støttekreds med medlemmer, der yder vigtige økonomiske bidrag. Ellers er vi frivillige aktive i en lokalgruppe, en emnegruppe eller en mere administrativ landsgruppe. Der er en bestyrelse, som ikke har politisk magt, men har ansvaret for, at de juridisk nødvendige krav overholdes i forhold til lovgivning med hensyn til regnskab, skat med mere. I 1972 blev NOAH en landsdækkende græsrodsbevægelse. Da der var flest, havde NOAH mere end 85 lokale grupper. Der skulle tre personer til for at oprette en lokalgruppe. Det er enkelt, og det er stadigvæk reglen. Tre kan gøre forskelle – til den gode side. Og de kan tiltrække flere. Mange var vedholdende i mange år, flyttede på virkeligheden lokalt – og var med til at give NOAH et bredt fundament af viden og erfaringer. Ikke mindst var de med til at gøre miljøspørgsmålene kendte og konkrete over hele landet.

En rund fødselsdag er nu anledning til, at vi, der er aktive i dag, stopper op og ser os selv i spejlet, og for et øjeblik reflekterer over vores fælles historie – hvad der har præget NOAH gennem tiden.

Da NOAH fyldte tyve, markerede vi det med hele tre bøger, og da vi fyldte fyrre, genoptrykte vi klassikeren "Nogle oplysninger om den jord, vi sammen lever på".

Denne antologi skal med et antal nedslag prøve at indfange NOAHs historie siden 1969. Forfatterne er bortset fra indledningen om NOAHs legendariske kickstart på H.C. Ørsted Instituttet i København tidligere og nuværende aktivister.

Vi har prøvet at få øje på det, der er og altid har været NOAHs vandmærke. Vi måtte opgive at fange hele historien, selv i kort form ville det kræve mindst ti tykke bind. Og så har vi i øvrigt stadig alt for meget at gøre med at bekæmpe miljøødelæggelsen og anvise alternativer.

Natur, miljø og klima er kommet højt på dagsordenen i Danmark, men prioriteres stadig lavere end den økonomiske vækst. De politiske indsatser kommer altid sent og svagt. I disse år er det særlig synligt i forhold til klima og biodiversitet. Så der er fortsat brug for en kombination af engagerende lokale indsatser og overordnede vækstkritiske samfundsvisioner. Heldigvis er massevis af unge engagerede på mange forskellige måder, blandt andet i Ungdom NOAH.

Vi satser på, at NOAH forbliver en uundværlig stemme også de næste 50 år.

Redaktionen

*Asger Hougaard, John Holten-Andersen, Mads Kjærgaard Lange og
Palle Bendsen*

MOR! JEG HAR FÅET DET GRØNNE

En hilsen fra en gruppe unge miljøaktivister

Af Linne Windfeldt Valling Rasmussen, Isabella Larsson Seedorff, Izabella Naomi Pedersen og Tais Abrahamsson

Mange aktivister har igennem et halvt århundrede haft berøring med NOAH. I sommeren 2015 blev Ungdom NOAH stiftet af en gruppe unge, der med støtte fra NOAH vil øge kendskabet til miljøproblemerne. I artiklen skriver fire medlemmer af Ungdom NOAH historien om deres møde med miljøproblemer, og om hvorfor de er aktive i Ungdom NOAH.

Som aktive i Ungdom NOAH møder vi ofte spørgsmålet: Hvorfor går du op i klima og miljø? Svaret er for os åbenlyst: Fordi det er vigtigt, men grunden til, at det er vigtigt, er, at vi lever i en kompliceret verden. Vi går op i miljø og klima, fordi det er det område, hvor menneskeheden står over for de allerstørste problemer lige nu. Vi har hele tiden valget imellem at beskytte profit og økonomisk vækst eller at beskytte vores rene luft, vores drikkevand, alle menneskers ret til mad, global retfærdighed og vores natur – altså alt det, der gør menneskeheden fortsatte eksistens på planeten Jorden mulig. Alt for ofte virker det til, at mange mennesker, og statslederne ikke mindst, vælger at beskytte det første.

Flere af os fik interesse for miljø- og klimaområdet som en reaktion på frygt. Vi oplevede at blive ekstremt bekymrede over, at Jorden var ved at gå under om ørene på os. Alle vidste det, men ingen gjorde noget. Vi ventede alle sammen på, at nogle andre skulle handle.

Samtidig har vi hele vores liv fået skreget ørene fulde af, at alt, hvad der sker, er vores eget ansvar, og det kan nok ikke undgås, at det spiller en rolle. Til daglig bruger vi ordet klimadeprimeret til at beskrive, hvordan flere af os går og har det. At være klimadeprimeret er en følelse af ikke at kunne se en lys fremtid kombineret med en stor mængde personlig skyld over aldrig at kunne gøre nok for at løse klima- og miljøproblemerne. For os er Ungdom NOAH en måde at finde sammen og bekæmpe depressionerne kollektivt.

Først og fremmest er vi aktive i Ungdom NOAH for at have et fællesskab, hvor vi kan dele vores bekymringer, og hvor vi oplever, at vi kan gøre vores for at råde bod på al den skade, menneskeheden

---

allerede har forårsaget og forsøge at forhindre al den skade, vi lige nu står til at forårsage. Men også fordi Ungdom NOAH er fuld af søde mennesker, gode ideer og viljestyrke, fordi vi sammen tager på de dejligste ture ud af byen, når her bliver for gråt og trist, og fordi vi lærer rigtig meget af at være her. Det at være miljøaktivist er ikke noget, man klarer alene.

Som unge miljøaktivister møder vi ikke udfordringer, der adskiller sig væsentligt fra, hvad vores kammerater i NOAH møder. En udfordring, som flere af os har mødt, er, at vi ikke har kunnet se verden uden et klimaperspektiv, siden vi begyndte at interessere os for klimapolitik. Alting er nu politisk, og det er svært at være i en verden, hvor der foregår så mange ting, som vi i bund og grund synes er dybt forkastelige. Det er hårdt i længden altid at forholde sig kritisk til sine omgivelser, men vi oplever samtidig, at det er umuligt at lade være med, når man først har fået indsigt i de mange klima- og miljøproblemer.

Vi møder ofte fordomme om, at 'unge ikke interesserer sig for politik'. Det oplever vi er forkert. Det er vores oplevelse, at mange unge er fuldt ud bevidste om, at vi står over for et problem, der skal løses akut, og som kan få fatale konsekvenser, hvis det ignoreres. Spørgsmålet er så selvfølgelig, hvordan vi får de unge til at reagere på deres bekymringer.

Det mener vi, at vi gør bedst ved at give dem mulighed for at gøre noget. Vi tror, at viljen er der, men at mange ikke ved, hvad de kan gøre. Vi skal fortsætte med at oplyse om, hvad man kan gøre på hverdagsplan, men vi skal også hive problematikken op på et højere plan og give de unge mulighed for at organisere sig og arrangere større indsatser. De skal kunne engagere sig for deres egen skyld, for det er svært at vide, at der er noget galt uden at gøre noget. Det skaber for stort et kaos indeni. Og så selvfølgelig for verdens skyld. Den mulighed for at engagere sig, håber vi, at vi er med til at skabe i Ungdom NOAH.

Vores indtryk er, at mange unge allerede er engageret på klima- og miljøområdet, men at de bare ikke ved, hvad de skal gøre. Det er svært at få et overblik over, hvad der egentlig gør den største forskel. Spørgsmål som: "Hvis jeg ikke flyver, behøver jeg så at købe økologisk?" eller: "Er jeg et dårligt menneske, hvis jeg spiser kød?" oplever vi fylder meget hos mange unge i dag. Men hvor mange har egentlig råd til at købe økologisk eller lave en sund, vegetarisk kost på en SU, der bliver ædt op af huslejen? Det spørgsmål kunne man også stille. Selvfølgelig har vores forbrugsmønstre en betydning for, hvordan verden ser ud, og vi skal gøre det åbenlyst, hvilke tiltag der fungerer, og hvilke der ikke gør.

Men vi skal også insistere på, at størstedelen af de miljøproblemer, der findes, skyldes systemer og dårlige beslutninger, som du som individ ikke har ansvaret for og aldrig ville kunne udbedre alene. Derfor skal vi gøre, hvad vi kan, for at sprede viden om miljøproblemer, og vi skal organisere os, for det er kun realistisk at gøre en forskel, hvis vi er flere, der arbejder sammen.

Der er en grund til, at vi netop er aktive i Ungdom NOAH og ikke i en anden grøn organisation. For os er det ikke nok bare at være grønne. Vi mener, at man skal tænke helhedsorienteret og økologisk, og derfor handler de ting, vi laver, også om social retfærdighed. NOAHs arbejde de seneste 50 år fungerer som en inspirationskilde og referenceramme for mange af de ting, vi laver. Selvfølgelig findes der ikke en pakkedløsning eller færdig plan for, hvordan fremtiden og Ungdom NOAHs fremtid kommer til at se ud. Men det, vi kan gøre, er at lære af fortiden, for der er meget at lære. Den historie handler både om bredden i emner, NOAH har arbejdet med, og den handler om alle de mange udfordringer, der er, hvis miljøproblemerne skal løses.

Om forfatterne

Linne Windfeldt Valling Rasmussen, født 1998. Sekretariatsfrivillig og bestyrelsesmedlem i Ungdom NOAH med fokus på mad og landbrug.

Isabella Larsson Seedorff, født 2000. Bestyrelsesmedlem i Ungdom NOAH med fokus på aktioner og internationalt samarbejde og er gymnasieelev.

Izabella Naomi Pedersen, født 1997. Bestyrelsesmedlem i Ungdom NOAH og studerer miljøteknologi.

Tais Abrahamsson, født 1999. Sekretariatsfrivillig og bestyrelsesmedlem i Ungdom NOAH med fokus på offentlig transport og biodiversitet.

NOAH 48

Gadhusstræde 13, 1466 København K. Tlf. (01) 15 66 52.

Juli-August 1977

Pris kr. 7,-

Inneholder bl.a.
Om kommuneparke
Om boligplaner
Om beboeraktioner
Om hvad vi selv kan gøre

tema: byplanlægning

NOAHs flyvende start – og tiden derefter

Af Peder Agger og Jesper Brandt

Fremkomsten af NOAH i 1969 var knyttet til studenteroprøret. Det kom til at afspejle sig i NOAHs organisationsform, beslutningsstruktur og aktionsformer. Samtidig var NOAH forankret i en faglig tradition, der gennem en lang årrække havde eksisteret inden for det naturhistoriske fagområde på Københavns Universitet. Når NOAH fik en flyvende start, der i løbet af kort tid gjorde det til en landskendt og ganske indflydelsesrig pressionsgruppe på miljøområdet, skyldtes det også et sammenfald af økonomiske, mediemæssige og politiske omstændigheder. Vi vil her berette om den forhistorie og spæde start, der i 1969 på afgørende måde kom til at præge NOAHs videre udvikling.

NOAHs stiftelse var tidsmæssigt sammenfaldende med studenteroprøret. Men dets retning og engagement adskilte sig alligevel markant fra det øvrige 68-oprør.

Hvor det generelle studenteroprør var rettet mod professorvældet og de studerendes manglende indflydelse på egne studievilkår, var NOAHs oprør rettet ud ad mod samfundets manglende indsats for at få løst et påtrængende problem: Den voksende forurening.

Mens det generelle studenteroprør især udfoldede sig på humaniora og samfundsvidenskab, var tilslutningen til NOAH i vid udstrækning knyttet til naturvidenskaberne og de anvendte videnskaber som jordbrugsvidenskab og (landskabs)arkitektur. Disse naturfagsstuderende ønskede at bidrage til løsningen af forureningsproblemerne, såvel fagligt som politisk.

NOAH så sig sjældent i opposition til den øvrige 68-bevægelse. NOAHs organisering fulgte de former for basisdemokrati og flade beslutningsstrukturer, der kendetegnede den øvrige 68-bevægelse, og udviklede sig i løbet af de første år til en raffineret og effektiv struktur. Mange NOAH-aktivister deltog sideløbende i andre dele af studenteroprøret.

Men NOAH forblev alligevel ret isoleret fra det generelle studenteroprør, da de fleste studerende uden for de naturvidenskabeligt orienterede fagområder ikke kunne identificere sig med en kritisk behandling af miljøproblemerne. Deres 'fagkritik' fulgte andre spor, og derfor betragtede de gennem mange år miljøkampen som et underordnet element i kritikken af den herskende samfundsudvikling.

NOAH-studenternes engagement var både politisk og fagligt. Vores politiske engagement knyttede sig til de mange samfundsmæssige forhindringer, der lagde sig i vejen for en effektiv indsats på forureningsområdet.

Vores faglige engagement bundede fra begyndelsen i en elementær respekt for natur og miljø. Vi betragtede miljøet som en kompleks og sårbar forening af energistrømme, stofkredsløb og biologiske processer, som samfundet griber stadigt mere radikalt ind i – lokalt, regionalt og globalt. Vores tilgang var altså præget af et grundlæggende økologisk syn på de stoflige problemer, der knytter sig til forureningen.

I det følgende vil vi hæfte os ved både de politiske erfaringer, som bevægelsen allerede under den spæde begyndelse gjorde sig, og som i høj grad kom til at påvirke bevægelsens senere udvikling, og ved de økologiske forståelser, der spillede ind som en væsentlig vedvarende ramme for NOAHs udvikling og strategi.

Fra NOA til NOAH

Den naturhistorisk-geografiske faggruppe på Københavns Universitet havde mange års erfaring med fagligt-selskabeligt studenterarbejde, i høj grad båret frem af den lange tradition for ekskursioner og feltarbejde, som var en væsentlig del af uddannelserne.

Siden 1911 var et vigtigt samlingspunkt for de studerende foreningen NOA – Naturhistoriske Onsdags Aftener, et fagligt studenterforum, der blev dannet på samme tid som Danmarks Naturfredningsforening.

NOA arrangerede fælles ekskursioner, revyer og fester, men blandede sig også uddannelsespolitisk, blandt andet i forbindelse med afholdelsen af studenterorganiserede ruskurser på tværs af fagene, der var standard for studieintroduktionen i faggruppen allerede fra 1950'erne, længe før det blev introduceret på andre studier.

Det aktive studenterpolitiske arbejde førte blandt andet til, at NOA engagerede sig bredere, blandt andet med en studiekreds om atomvåbenfaren i 1962 og en aktiv involvering i fredningsdebatten i 1964. I vinteren 1968/1969 arrangerede de naturhistoriske studenterforeninger en udadvendt foredragsrække om naturbevarelse og naturudnyttelse.

Op gennem 1960'erne var meldinger om naturens og miljøets kritiske tilstand herhjemme og ude i verden blevet stadigt hyppigere. Bedst husker vi her Rachel Carsons bog, "Det tavse forår". Den handlede om pesticiderne i USA, der tog pippet fra fuglene. Og Hans Palmstiernas bog "Plyndring, sult og forgiftning" som også havde imperialismens følger i den tredje verden med inde i billedet. Samtidigt kunne vi ved selvsyn eller i aviserne se, hvordan biler og skorstene osede, åer skummede af sulfo og havskarn hobede sig op på strandene.

Det var i forlængelse af denne tradition, at denne artikels ene forfatter, Peder Agger, som tidligere formand for NOA i midten af oktober 1968 foreslog NOA's bestyrelse (hvor denne artikels anden forfatter, Jesper Brandt, nu var formand), at NOA arrangerede 'en stort anlagt teach-in om pollution (forurening)'. NOA, der netop havde overstået den årlige revy med efterfølgende snapsebord, dans, lancier og punch til 400 naturhistoriske studerende og lærere, tog opfordringen til sig, og vi fik stablet en forureningsdag på benene søndag den 9. marts 1969 i vandrehallen på H.C. Ørsted Institutet i København.

Her blev afholdt en række parallelle foredrag om henholdsvis landjordsforurening og vandforurening, vist nonstop 'smuds'-filmforevisninger, udstillet en række eksempler på nyudviklet antiforureningsteknologi sammen med ny forureningslitteratur, plancher, fotos mv. Der blev afholdt happenings (blandt andet aflivning af en olieforurenede fugl samt optræden af en fuldblods osende motorcykel i Store Auditorium!) og dagen afsluttedes med en større paneldebat om 'Forurening – en samfundsopgave'.

Med over 1.000 deltagere, hvoraf størstedelen var studerende, blev forureningsdagen en stor succes. Den afsluttende debat viste, at der var tale om et omfattende problem – en miljøkrise, som dog ikke kunne dokumenteres ordentligt, fordi undervisningen, overvågningen og forskningen ikke havde været tilstrækkeligt opmærksom på fænomenet.

De relevante administrative myndigheder blev taget med bukserne nede om hælene. Overblik havde de intet af, og administrationen var spag og spredt ud på utallige love, bekendtgørelser og kontorer.

I udgangspunktet var det de studerende og lærerne ved de naturhistoriske fag, vi ville råbe op. Men hurtigt blev det meget bredere. På et bord i vandrehallen lagde vi lister frem, som deltagerne kunne skrive sig på, hvis de var interesserede i at arbejde videre med forureningsproblemerne.

Et halvt hundrede mennesker skrev sig på, og de blev indkaldt til et møde den 26. marts 1969 i kantine på Zoologisk Institut, hvor der blev dannet otte arbejdsgrupper inden for energi, kortlægning af forureningsforskning, levnedsmiddelforurening, fysisk planlægning, støj, luft- og synsforurening, landjordsforurening samt en 'fingeren på pulsen'-gruppe, der senere blev omdøbt til 'sekretariats- og aktionsgruppe'.

En flad struktur med skiftende talsmænd for de åbne grupper blev vedtaget. Også nye grupper kunne komme til.

Størstedelen var studerende og yngre kandidater inden for naturhistorie, men der var også en del fysikere, kemikere, biokemikere, arkitekter, forstkandidater, jurister, psykologer og bibliotekarstuderende blandt deltagerne.

Politikens engagement i forurenings sagen

Men forureningsdagen blev også godt modtaget i pressen. Særligt Dagbladet Politiken gav en fyldig og usædvanligt positiv dækning af begivenheden, hvilket kunne synes overraskende på baggrund af den næsten totalt manglende opmærksomhed, som medierne indtil da havde vist de stigende forureningsproblemer.

Ud over et bredt dækkende referat af forureningsdagen bragte bladet en særskilt kommentar under overskriften 'En folkesag', der indledtes med følgende lovsang: *"Søndag den 9. marts fortjener at komme i Danmarkshistorien, for det var i går, at oprøret begyndte, den nødvendige rejsning mod staten, der ikke har vist alvorlig vilje til at bekæmpe forureningen"*.

Politiken fulgte senere op på temaet og bragte blandt andet under rubrikken Dags Dato endnu en rosende omtale af 'de naturhistoriestuderendes forening NOA – ikke at forveksle med den gamle gubbe Noah, der reddede menneskeheden fra syndfloden'.

Det blev den direkte anledning til, at det nystiftede forureningsforum, der var sat i gang af NOA, valgte at hæfte et 'H' på og kalde sig NOAH. Klædelig beskedenhed har jo sjældent præget studenters selvopfattelse!

Politikens markante dækning af begivenhederne skabte grobund for et frugtbart samarbejde mellem avisen og det nystiftede NOAH, der blev etableret tidligt på sommeren 1969.

Studerne i NOAH havde et stærkt behov for at få såvel politikere som alle mulige forskellige samfundsgrupper i tale, mens Politiken havde behov for de studerendes ekspertise på de mange forskellige fagligheder, der kunne komme i spil i forbindelse med løsningen af de meget forskelligartede problemer, som forureningen medførte.

Der blev indgået en kontrakt, hvorefter studerende, der var med i NOAH, leverede eksperter til driften af en sommerbrevkasse 'Skarnkassen', mod at Politiken betalte husleje og telefonomkostninger for NOAH, der så kunne etablere sig i nogle lokaler i en baggård i Klosterstræde nær Strøget i København. Koordineringen af arbejdet blev varetaget af Politiken-journalisten Leif Larsen, der dagligt sad vagt ved telefonen i Klosterstræde, som Politikens læsere kunne ringe ind til, hvis de ville have taget forureningsproblemer op i 'Skarnkassen'.

Året efter indgik studerende fra NOAH også i Politikens omreisende sommerredaktion, hvor de berettede om forureningsproblemer i de provinsbyer, som redaktionen besøgte i løbet af sommeren. Dette samarbejde gav NOAH mulighed for at få kontakt med kredse langt uden for det isolerede studentermiljø, som de ellers færdedes i til dagligt.

NOAHs første større aktion

Forureningsdagen havde afsløret den manglende og ineffektive lovgivning på området, hvor især foredrag om vandforureningen og ødelæggelsen af de danske kyster trak mange tilhørere. Det var baggrunden for, at den første større aktion, som NOAH arrangerede, blev en repræsentativ kortlægning af forureningen langs de sjællandske strande.

Den 14. juni 1969 kørte fem biler med NOAH-aktivister ud for at registrere alt affald og al olieforurening på 13 tilfældigt udvalgte strækninger langs Sjællands 1.855 km lange kyst. På tre af de 13 lokaliteter måtte vi dog opgive at tælle affaldet på grund af de store mængder. I Søndagspolitikken den 22. juni 1969 beskrev Leif Larsen udførligt aktionen og dens resultater over en hel side og kunne blandt andet fortælle læserne, at skraldet fra en af de kortlagte strækninger ville blive udstillet på Københavns Rådhusplads fra klokken 14 til klokken 22 samme dag. Her blev der delt løbesedler ud med oplysninger om de mængder af forskellige typer affald, der udledes til naturen pr. indbygger.

Politikens beretning fra aktionen er i dag interessant læsning, der ikke blot tydeliggør, hvor alvorlig situationen var, men også dokumenterer, hvor store resultater i forbedringen af vores kystnære miljøer, der faktisk har fundet sted inden for de seneste 50 år – siden NOAHs oprettelse. Således er størstedelen af den dengang udbredte olieforurening i dag kommet rimeligt under kontrol. På fire af de 13 strande havde vi i 1969 registreret udbredt forekomst af oliepletter. Øresundskysten kom ind som en klar nummer et – i dag kan vi bade langs Øresund, i Københavns havn og i Køge bugt.

Men der er stadig lang vej igen. Set med vore dages øjne var et af de interessante resultater af aktionen den allerede dengang dominerende plastikforurening. Plastikposer og hård plastikemballage fra flydende vaskemidler var det hyppigst forekommende affald.

Der blev i gennemsnit fundet en plastikpose for hver syv meter langs de sjællandske kyststrækninger. Alligevel er det først inden for de allerseneste år, at plastikforureningen for alvor er blevet taget op politisk, i takt med at nyere kortlægninger har vist, at en væsentlig del af plastikforureningen knytter sig til forekomsten af mikroplastik, der ikke er umiddelbart synlig, men som i stadigt stigende omfang viser sig som et voldsomt problem i de økologiske kredsløb, som den optræder i.

I forlængelse af forureningsdagens påpegning af den mangelfulde lovgivning på området igangsatte NOAH også et stort arbejde med at tage kontakt til politikere og centraladministrationen for at få gennemført en egentlig forureningslovgivning. Og det var der en markant lydhørhed for. Der blev hurtigt nedsat et forureningsråd. Og allerede i oktober 1969 fremsatte Socialdemokratiet et “Forslag til Folketingsbeslutning om bekæmpelse af forureningen”, der yderligere omfattede nedsættelse af et miljøankenævn. I NOAH oplevede vi dog, at de politisk nedsatte råd og nævn ofte kom til at fungere som syltekrukker for problemernes løsning, men vores tætte granskning af deres arbejde gav os fra starten

---

ganske kontante erfaringer med forholdet mellem forurening og politik. Det kom bevægelsen til gode i dens videre udvikling.

Men også bevægelsens intuitive respekt for de grundlæggende materielle betingelser for livet på Jorden – en respekt, som utvivlsomt også var knyttet til bevægelsens forankring i naturvidenskaberne udviklede sig hurtigt til en bredere økologisk forståelse af forureningsproblemerne natur.

Økologi som videnskab

Allerede i midten af 1960'erne havde de studerende, som en spirende fagkritik, efterlyst mere sammenhæng i undervisningen i de naturhistoriske discipliner, der var domineret af indtæring af omfattende paratviden for eksempel om mineraler, planter og dyrearter. Der blev kun undervist meget lidt i teorier, der kunne hjælpe til at få de mange beskrivende facts ind i en større sammenhæng, for eksempel give en forståelse af frem- og tilbagegang for arterne i den danske natur. Darwins evolutionsteori var i så henseende ikke nok. Økologien bankede på døren.

Økologi er, kort fortalt, læren om naturen og dens husholdning. Navnet er afledt af det græske ord oikos, der betyder hus, og faget beskæftiger sig med samspillet mellem dyrene, planterne og deres fysiske omgivelser. De studerendes ønske om større sammenhæng i undervisningen blev imødekommet gennem det, der kaldtes 'lysthusforelæsninger', det vil sige ikke eksamenskrævende undervisning, leveret som forelæsninger typisk sidst på dagen en eller to gange om ugen. Synspunktet fra i hvert fald nogle af lærerne havde været, at man var nødt til at lære naturens grundelementer at kende, før man kunne se dem i en større sammenhæng.

Året efter forureningsdagen lykkedes det dog i studienævnet at få det hele vendt på hovedet, så de studerende nu kunne begynde med økologien og dermed få en mere sammenhængende forståelse af dyrenes og planternes vilkår i vor tid. Også en særlig forureningslinje blev indført på studiet.

En af inspirationskilderne til NOAHs økologiopfattelse var den amerikanske økolog, Eugene Odum, hvis bog "Fundamentals of Ecology" var baseret på studier af energiomsætning og stofkredsløb i et afgrænset økosystem (Silver Springs i Florida). Odum beskrev økologiens genstand som totaliteten af relationer mellem organismer og deres miljø. Det udfolder sig i et system af regelmæssigt interagerende og gensidigt afhængige komponenter, der danner et struktureret hele – et økosystem. Alt efter om det er systematiske grupper, typer af levesteder eller udnyttelsesformer, der undersøges, kan man tale om for eksempel planteøkologi, dyreøkologi, marin økologi, jordbundsøkologi, agrarøkologi eller byøkologi.

Selv om økologien havde sit udgangspunkt i naturvidenskaben, førte faget efterhånden til en anden måde at anskue forholdet mellem menneske og natur på. Det gav brydninger i forhold til den etablerede naturvidenskab, som jo ser bort fra mennesker og samfund. Det førte også til et opgør med den traditionelle antropocentriske tænkning, der sætter mennesket over alt andet, og som går hånd i hånd med en produktivistisk samfundsforståelse, der først og fremmest har fokus på fortsat vækst i tilfredsstillelsen af de menneskelige behov.

Miljøkampens bevidsthedsstrategier

I den offentlige debat, der fulgte efter NOAHs stiftelse, blev genstandsområdet i første omgang begrænset til 'røg, støj og møg'. Men forureningsdebatten og forståelsen af, hvordan det hele hang sammen, udviklede sig hastigt. Det afspejles blandt andet i de fire opstillede bevidsthedsstadier for miljøkampen, som vi i NOAH håbede den gode miljøaktivist kunne bevæge sig op igennem:

- Udgangspunktet er skraldestadiet, hvor man har erkendt, at der er noget, der hober sig op i for høje koncentrationer på steder, hvor det ikke burde være (læs: forurening), og hvor der derfor er brug for, at nogen rydder op.

-
- Det næste stadie er rensningsstadiet, hvor man har opdaget, at det er smartere at stoppe forureningen ved kilden. Så der må filtre på kloakudløb, skorstene og udstødningsrør.
  - I det økologiske stadie har man forstået, at alt hænger sammen. Affaldsstofferne må genbruges som råstoffer – bringes ind i stofkredsløb igen. Væk findes ikke, fordi Jorden er et rumskib.
  - Det økopolitiske stadie er der, hvor man har indset, at de økologiske problemer ikke kan ses uafhængigt af det samfund, de optræder i. Miljøproblemer kræver naturvidenskabelig indsigt for at kunne beskrives og løses, men ret beset er der tale om samfundsmæssige problemer, hvis løsning knytter sig til samfundets evne til at indrette sig inden for de grænser, miljøet sætter.

De fire bevidsthedsstadier afspejler ikke bare, hvad der kunne foregå i hovedet på den enkelte aktivist, men også i miljødiskussionerne op gennem 1970'erne og 1980'erne. I marts 1969 var der ingen af de politiske partier, der var forberedt på miljøudfordringerne. Derfor bestod en stor del af NOAHs arbejde de første år i at overbevise omverdenen om, at der var et problem.

Og når et problem ikke kunne dokumenteres, var det en typisk reaktion hos politikerne, at det var der hverken råd til at undersøge eller gøre noget ved lige nu. I NOAH følte vi det, som om vi eller samfundet sad langt fra land i en båd med hul i bunden. Nogle mente, at man skulle ro, andre at lækagen skulle stoppes. Vi mente, at man skulle begge dele samtidigt. Det var bare med at komme i gang.

Og langsomt, alt for langsomt syntes vi, begyndte tingene at rykke sig. Det skete især i forhold til industriens udledninger, som aftog langt hurtigere end inden for andre områder – ikke mindst takket være ihærdige og fremsynede teknikere og fagforeningsrepræsentanter på arbejdspladserne.

Økologi og landbrug

Forholdet til jordbrugsproduktionen har derimod været mere blandet. På den ene side har jordbrugets afhængighed af naturens processer indebåret en grundlæggende forståelse af økologi inden for landbruget. På den anden side har udviklingen af det konventionelle industrilandbrug og dets stadigt tættere afhængighed af stærke kapitalkræfter og landbrugsindustrielle eksportinteresser forvoldt umådelig skade på den danske natur og miljøet i det hele taget.

Den største fiasko i kampen mod landbrugets forurening er nok forsøgene på at regulere og udfase pesticiderne. Pesticider er opfundet til at slå dyr og planter ihjel. De spredes år efter år over hele landet. Og de virker. Sammen med de øvrige tiltag af mekanisk art, som har bidraget til de stadigt større markers uendelige monoton, er pesticiderne den enkeltfaktor, der reducerer den naturlige biodiversitet mest. Det gælder både artsmangfoldigheden og de utallige sammenhænge, arterne indgår i sammen med agerlandets øvrige flora og fauna.

Omvendt har miljøbevægelsen nok haft en væsentlig betydning for den succes, som det økologiske jordbrug har fået. For selv om pesticiderne virker, har udviklingen af det økologiske landbrug også klart vist, at pesticiderne er unødvendige, hvis landbrugsproduktionen indrettes mere miljøvenligt, som det sker i det økologiske landbrug. Som alternativ har det økologiske jordbrug givetvis også haft indflydelse på udviklingen af det konventionelle, hvad angår fjernelsen af de allermest skadelige pesticider og en del af de andre uheldige sider af det industrialiserede landbrug.

Frem mod en økologisk kultur?

Alt i alt satte den økologiske forståelse sit tydelige præg på tænkningen op igennem 1970'erne og 1980'erne. Det så vi blandt andet ved offentliggørelsen i 1987 af rapporten "Vor Fælles Fremtid", som FN's Kommission for Miljø og Udvikling stod bag.

Kommissionen var ledet af Norges tidligere statsminister Gro Harlem Brundtland, og rapporten er derfor siden blevet omtalt som 'Brundtlandrapporten'. Her introduceredes begrebet 'bæredygtig udvikling', der understregede, at vore samfunds udvikling fremover må foregå inden for de grænser, som natur og miljø sætter. Hermed blev forureningsdebatten sat ind i et meget bredere økopolitisk perspektiv, der sætter alvorlige spørgsmålstejn ved hele den måde, vi har indrettet samfundet på.

I den debat har NOAH også været en aktiv deltager blandt andet med indspark om 'det økologiske råderum', kritik af 'vækstparadigmet' og forslag til en 'cirkulær økonomi'. Men det er en anden historie, som andre bidragydere til denne antologi sikkert vil komme nærmere ind på. Her vil vi afslutte med at sige, at NOAH fra sin flyvende start i 1969 har sat sit afgørende præg på dansk miljøpolitik – både på de konkrete indsatser og ikke mindst på hele den måde, vi tænker samspillet mellem menneske og natur på. At økologi i dag er på alles læber, er ikke mindst NOAHs for-tjeneste.

Om forfatterne

Peder Agger, født 1940, og Jesper Brandt, født 1946, var begge stærkt involverede i den proces, der førte til NOAHs dannelse i foråret 1969 samt i udviklingen af NOAH gennem de første år.

I forlængelse af NOAHs udgivelse af bogen "Nogle oplysninger om den jord, vi sammen lever på" i 1970, hvor udvikling af en økologi-forståelse indtog en central plads, indledte de et snævert samarbejde om skrivning af en lærebog i økologi, efter at begge var blevet fast ansat på det nyoprettede Roskilde Universitetscenter. Samarbejdet fortsatte senere med studier af landbrugslandskabets økologi og en samtidig involvering i internationalt samarbejde om udvikling af forskning og forvaltning inden for landskabsøkologi. De er i dag begge pensionerede professorer fra Roskilde Universitet.

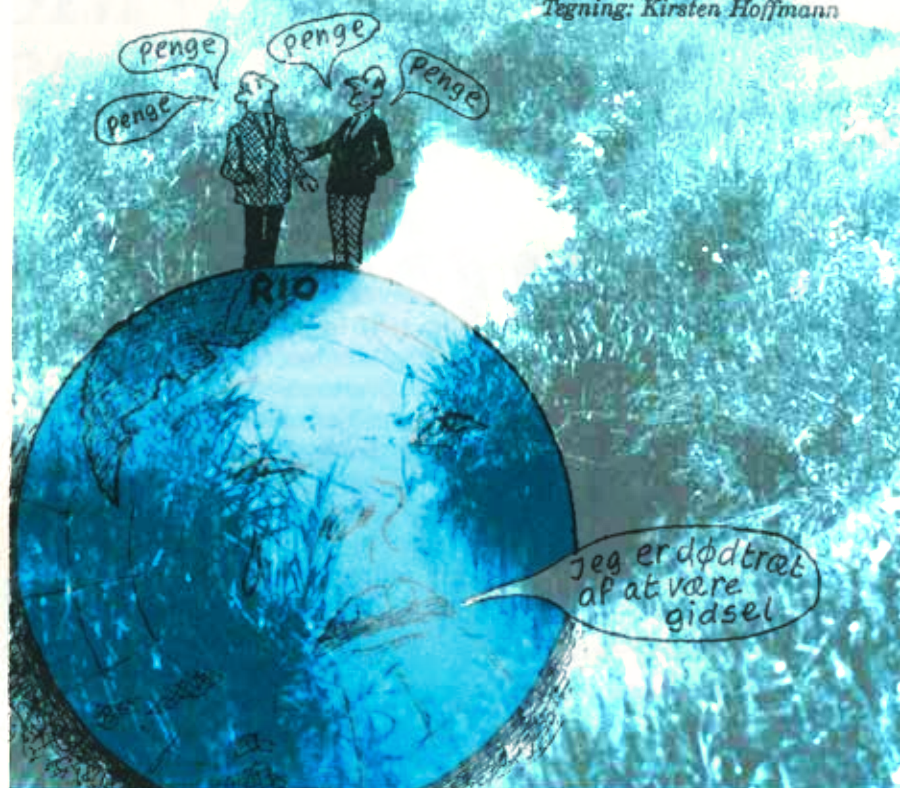
Kilder

- Anonym: Referat fra NOAH Fællesmøde den 7.9 1971. Hovedområdet nr. 3, 17.12. 1971
- Agger, P., Jesper, B.: Om Økologi – en introduktionsbog. Reitzel 1976
- Brandt, J.: Brundtlandrapporten. En introduktion. Institut for Geografi og Datalogi, Roskilde Universitet, 1991
- Brundtland, G. H. (red.): Vor fælles Fremtid. Brundtlandkommissionens rapport om miljø og udvikling. FN-forbundet og Mellemfolkeligt Samvirke. København 1987
- Carson, R.: The Silent Spring. 1962. Dansk udgave: Det tavse forår, Gyldendal, 1963
- Larsen, L.: Industrien stjæler al ilten fra vandet. Politiken 10.3. 1969
- Larsen, L.: Vi svømmer i mælkepap og sulfoblasker. Politiken 22.6. 1969
- Larsen, L.: Vi ødelægger Danmark. Hans Reitzels forlag. 1970
- NOAH: Nogle oplysninger om den jord, vi sammen lever på. København 1970
- Nystad, H.: En Folkesag. Politiken 10.3. 1969
- Odum, E.: Fundamentals of Ecology. 1953
- Palmstierna, H.: Plyndring, sult og forgiftning. Cappelen 1968

Inger
skabsa
ale i
ring.

Tegning: Kirsten Hoffmann

Næsten
vand, der
vendt til
vand uden
at det er
og at vore
rende ind
løb og alle

Der er n
grænse v
skrevet b
forbruger
nem besp
se. Det væ
stadig: Er
almindeli
mindelig
vand.

Mange b

Litteratur
"Vandløbs
Inger Ha
Hovedopg
åbne lan
1989.

Miljøbevægelsen NOAH

NOAH arbejder for at forbedre det levende miljø ved aktivt at bekæmpe miljødelæggelsen og dens årsager - og anvise alternativer.

NOAH har emne- og lokalgrupper over hele landet for folk, som er blevet trætte af bare at sidde og se til. Hvis du vil være med i en NOAH-gruppe, kan du kontakte sekretariatet og få råd og vejledning.

Gennem NOAH-bladet og publikationer fra NOAHs Forlag formidles en alsidig indsigt i miljøproble- mernes årsager, konsekvenser og mulige løsninger.

NOAHs Støttekreds

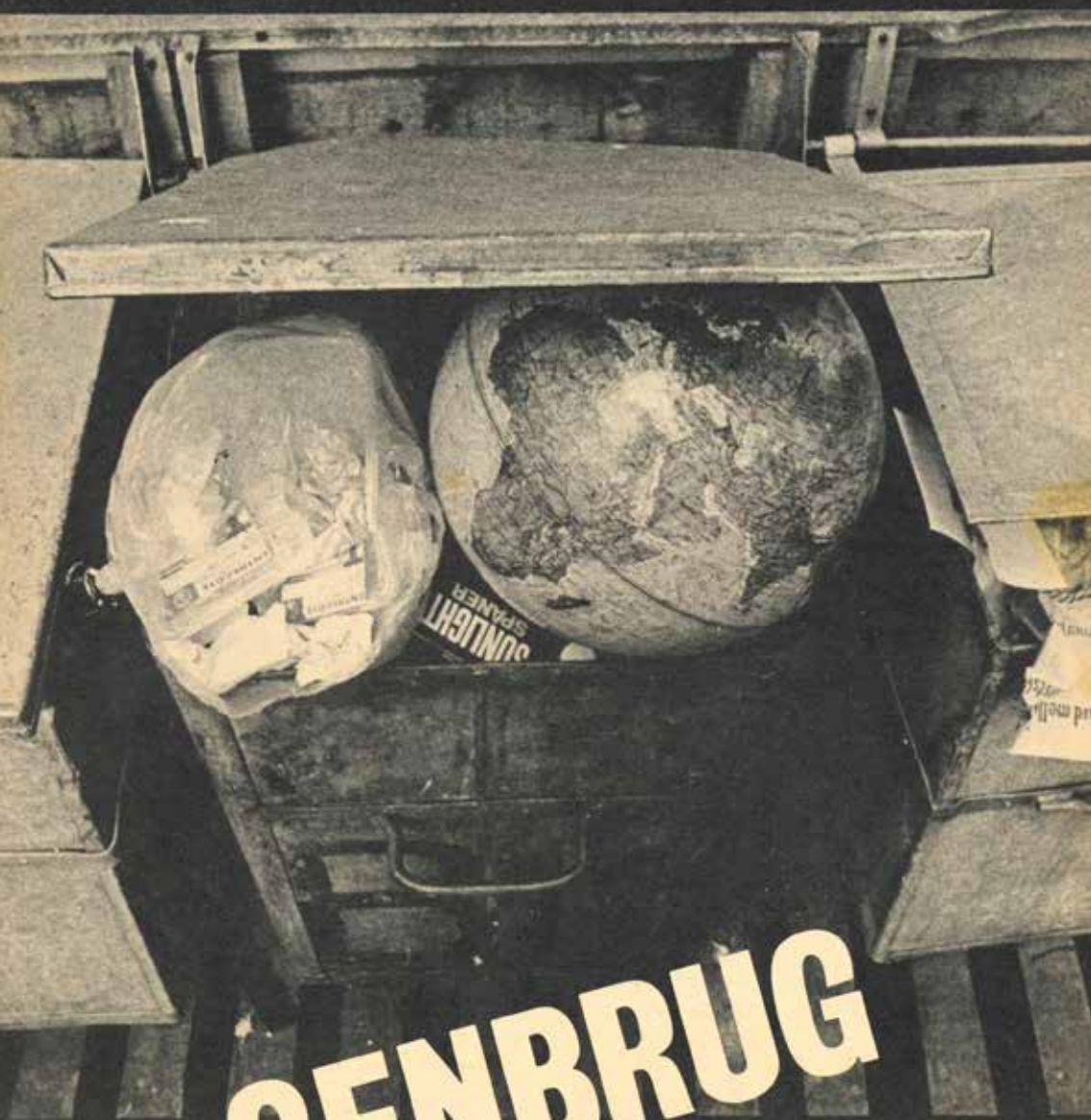
Hvis du vil støtte NOAH kan du være med i Støttekredsen. Du får nyhedsbreve om, hvordan penge bliver brugt til. Støttekredsen er fradragsberettigede og kassen betales på giro 5 56 00 39.

NOAH

41-42

Rådhusstræde 13, 1466 København K, tlf. (01) 156052

NOVEMBER 1976

TEMA: **GENBRUG**